

กรมทรัพย์สินทางปัญญา
กระทรวงพาณิชย์

เล่มที่ 113
วันที่ประกาศโฆษณา

เลขที่ประกาศ 497
14 พฤษภาคม 2569

ประกาศโฆษณาการรับขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

เลขที่คำขอ 65100310 วันที่ยื่นคำขอ 10 ตุลาคม 2565
สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ผลิตภัณฑ์คล้ายศรีบุญเรือง หรือ Si Bun Rueang Product of Kla หรือ Phalitphan Kla Si Bun Rueang
รายการสินค้า เส้นคล้าย หรือผลิตภัณฑ์แปรรูปจากเส้นคล้าย
ผู้ขอขึ้นทะเบียน จังหวัดหนองบัวลำภู
ที่อยู่ ศาลากลางจังหวัดหนองบัวลำภู ตำบลลำภู อำเภอเมืองหนองบัวลำภู จังหวัดหนองบัวลำภู 39000

1. คุณภาพ ชื่อเสียง คุณสมบัติหรือคุณลักษณะเฉพาะของสินค้า

คำนิยาม

ผลิตภัณฑ์คล้ายศรีบุญเรือง หรือ Si Bun Rueang Product of Kla หรือ Phalitphan Kla Si Bun Rueang หมายถึง เส้นคล้าย หรือผลิตภัณฑ์ที่แปรรูปจากเส้นคล้าย ผ่านการสานขึ้นรูปด้วยมือ ให้เกิดลวดลายต่าง ๆ ประกอบกับวัสดุอื่น ๆ ตามภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งผลิตและแปรรูปในเขตพื้นที่อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู

ลักษณะของสินค้า

(1) เส้นคล้าย มีลักษณะเป็นเส้นเล็ก เรียบแบน มีความเหนียวและยืดหยุ่น แข็งแรง คงทนไม่เปื่อยง่าย มีความมันวาวเป็นธรรมชาติ

(2) ผลิตภัณฑ์ที่แปรรูปจากเส้นคล้าย คือ การนำเส้นคล้ายไปใช้เป็นวัตถุดิบหลัก ในการแปรรูป เป็นผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ต่าง ๆ โดยผลิตภัณฑ์แปรรูปดังกล่าว ต้องมีเส้นคล้ายเป็นวัตถุดิบหลัก ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 80 ของผลิตภัณฑ์ เช่น กระจิบข้าว ตะกร้า กระจับปี่ เป็นต้น

(3) ลวดลาย

(3.1) ลวดลายพื้นถิ่น เช่น ลายครุฑ ลายครุ ลายก้นลิง ลายสอง ลายสาม เป็นต้น

(3.2) ลวดลายประยุกต์ เช่น ลายดอกผักแว่น ลายขอ ลายขีด เป็นต้น

2. กระบวนการผลิต

วัตถุดิบ

ต้นคล้ายในวงศ์คล้ายมันเทศ (Marantaceae) ที่ปลูกในพื้นที่อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู ที่มีอายุ ประมาณ 1 ปีขึ้นไป มีลักษณะเป็นไม้เนื้ออ่อนมีปล้องยาวเป็นลำ ลำต้นอวบสมบูรณ์ ขึ้นเป็นกอ มีลำสีเขียวเข้ม ความสูงประมาณ 1 เมตรขึ้นไป

การเตรียมดิน

- (1) พื้นที่การปลูกต้นกล้าปลูกในพื้นที่อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู
- (2) ดินที่เหมาะสมในการปลูกควรเป็นดินร่วนปนทราย มีความชื้นในดิน และมีปริมาณน้ำเพียงพอ
- (3) การเตรียมดิน ไถพรวนดินและตากดินครั้งแรก แล้วทิ้งไว้ประมาณ 1 สัปดาห์ จากนั้นไถพรวนดินอีกครั้ง เพื่อปรับหน้าดินให้เรียบ แล้วจึงใส่ปุ๋ยรองพื้น เช่น ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก เป็นต้น ประมาณ 50 กระสอบต่อไร่ หรือตามความเหมาะสม

การเตรียมต้นพันธุ์

- (1) การแยกหน่อ โดยแยกหน่อกล้าจากต้นที่แก่จัดหรือมีอายุประมาณ 1 ปีขึ้นไป เลือกหน่อที่มีขนาดความยาวไม่น้อยกว่า 30 เซนติเมตร จากนั้นเพาะหน่อในแปลงปลูกให้มีระยะห่างระหว่างกอประมาณ 2 x 4 เมตร
- (2) การแยกกิ่ง โดยการแยกกิ่งที่แตกออกมาจากข้อของลำต้น ซึ่งกิ่งนี้จะมีรากและตาทิ้งอ่อน ด้วยการตัดส่วนนี้นำไปขยายพันธุ์ในแปลงปลูกให้มีระยะห่างระหว่างกอประมาณ 2 x 4 เมตร
- (3) การเพาะเมล็ด โดยการเก็บเมล็ดพันธุ์ที่สุกเต็มที่แล้วซึ่งมีผลสีแดง นำมาเพาะในถุงเพาะชำให้รดน้ำเช้าและเย็นประมาณ 30 วัน ต้นอ่อนจะเริ่มงอก จากนั้นประมาณ 90 - 120 วัน จะได้ต้นกล้าที่มีความสูงประมาณ 30 เซนติเมตร สามารถย้ายไปปลูกได้ในแปลงปลูกให้มีระยะห่างระหว่างกอประมาณ 2 x 4 เมตร

การดูแลรักษา

ควรให้น้ำประมาณ 1 เดือนต่อครั้ง หรือตามความเหมาะสม และควรใส่ปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยเคมีเมื่อต้นกล้ามีอายุประมาณ 3 - 4 เดือน ให้ใส่ปุ๋ยประมาณ 50 กิโลกรัมต่อไร่ หรือตามความเหมาะสม

การเก็บเกี่ยว

เมื่อต้นกล้ามีอายุประมาณ 1 ปี และมีความสูงประมาณ 1 เมตรขึ้นไป เก็บเกี่ยวโดยการตัดบริเวณโคนต้นกล้าและเก็บคัดแยก เพื่อเตรียมนำไปจักเส้นกล้า

การผลิตเส้นกล้า

- (1) การจักเส้นกล้า โดยการนำต้นกล้าที่ผ่านการตัดแต่งกิ่งให้เหลือแต่ลำต้น จากนั้นลอกเอาเปลือกนอกออก แล้วผ่าเป็นเส้นเล็ก ๆ ให้ความกว้างประมาณ 0.5 เซนติเมตรต่อเส้น
- (2) นำเส้นตอกกล้าไปตากแดด สลับกับการแช่น้ำ ใช้ระยะเวลาประมาณ 2 - 3 วัน จำนวน 2 - 3 รอบ หรือตามความเหมาะสม จากนั้นนำไปตากแดดอีกครั้ง จนเส้นกล้ามีสีเหลือง และนำเส้นกล้ามาரிตให้มีลักษณะเรียบแบน
- (3) นำเส้นกล้าที่ตากแดดจนแห้งสนิทแล้วไปแช่น้ำ ประมาณ 1 - 3 ชั่วโมง หรือตามความเหมาะสม เพื่อให้เส้นกล้าอูมน้ำและง่ายต่อการชุตใส้ออก จากนั้นนำมีดบางขนาดพอเหมาะชุตใส้ออกให้หมด
- (4) นำเส้นกล้าที่ได้ตากแดด 2 - 3 วัน จะได้เส้นตอกที่พร้อมนำไปสาน และนำเส้นตอกดังกล่าวให้เก็บรักษาให้มิดชิด

การย้อมสี

- (1) นำเส้นคล้ำดอกที่เตรียมไว้ แช่น้ำให้เปียก 10 – 15 นาที
- (2) นำเส้นดอกขึ้น เตรียมย้อมสี และนำน้ำสีที่เตรียมย้อม เทใส่อ่างย้อม ตั้งไฟต้มน้ำสี อุณหภูมิ 50 - 70 องศาเซลเซียส
- (3) เมื่อได้อุณหภูมิ 50 – 70 องศาเซลเซียส นำเส้นดอกลงย้อม กดให้เส้นดอกจมน้ำสีย้อม
- (4) ต้มทิ้งไว้ ประมาณ 15 นาที พลิกกลับเส้นดอก ทุก 10 นาที เพื่อให้เส้นดอกมีสีสม่ำเสมอ
- เมื่อสีดอกสม่ำเสมอ ยกเส้นดอกขึ้น และคลี่เส้นดอก ผึ่งให้เย็นลง
- (5) หลังจากผึ่งให้เย็นลงแล้ว นำเส้นดอกล้างผ่านน้ำ และตากเส้นดอกในที่ร่ม หรือ แดดรำไร ประมาณ 5 นาที
- (6) นำเส้นดอกล้างน้ำให้สะอาดอีกครั้ง สังเกตว่าน้ำล้างที่หยดลงตามเส้นดอกสีจะใส
- (7) ตากเส้นดอกในที่ร่ม หรือ แดดรำไร จนแห้งสนิท สามารถนำเส้นดอกไปใช้ได้

การสานผลิตภัณฑ์แปรรูปจากเส้นคล้ำ

- (1) กระเป๋าสาน
 - (1.1) ออกแบบรูปทรงกระเป๋าและทำแบบพิมพ์สำหรับใช้สานขึ้นรูปกระเป๋า
 - (1.2) นำเส้น มาสานขึ้นรูปเป็นกระเป๋ารูปทรงต่าง ๆ ตามแบบพิมพ์ที่ทำไว้ ทั้งนี้ หากต้องการสานกระเป๋าให้เป็นลวดลายที่มีสีสลับ ให้นำเส้นคล้ำที่ตากแห้งแล้วไปย้อมสีตามที่ต้องการ และนำมาสานขึ้นรูปเป็นกระเป๋าต่อไป
 - (1.3) นำกระเป๋าที่สานเสร็จเรียบร้อยแล้ว มาตัดแต่งเส้นคล้ำให้เรียบร้อย แล้วนำไปผึ่งแดดให้แห้ง เพื่อไล่ความชื้นออกให้หมด
 - (1.4) กระเป๋าสานบางรูปแบบ อาจเย็บบุด้วยผ้า หรือวัสดุอื่นที่ต้องการ
- (2) ผลิตภัณฑ์อื่น ๆ
 - (2.1) การสานผลิตภัณฑ์โดยใช้แบบพิมพ์ เช่น กระติบข้าว ตะกร้า กระเช้า เป็นต้น มีขั้นตอนและกระบวนการสานในลักษณะเดียวกันกับกระเป๋าสาน
 - (2.2) การสานผลิตภัณฑ์โดยไม่ใช้แบบพิมพ์ เช่น ที่รองจาน ที่รองแก้วน้ำ เป็นต้น สามารถนำเส้นคล้ำมาสานขึ้นรูปเป็นผลิตภัณฑ์นั้น ๆ ได้เลย แล้วจึงตัดแต่งเส้นคล้ำส่วนเกินออกและผึ่งแดดให้แห้ง

การแปรรูป

การแปรรูปผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ อาจมีวัสดุอื่นที่ใช้เป็นส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์ เช่น ผ้า หวาย ห่วงโลหะ กระดุม เป็นต้น โดยวัสดุเหล่านี้สามารถนำมาจากแหล่งผลิตภายนอกจังหวัดได้ ซึ่งการแปรรูปต้องอยู่ในพื้นที่อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู เท่านั้น

การบรรจุหีบห่อ

- (1) รายละเอียดบนฉลาก หรือบรรจุภัณฑ์ ให้ประกอบด้วยคำว่า “ผลิตภัณฑ์คล้ำศรีบุญเรือง” หรือ “Si Bun Rueang Product of Kla” หรือ “Phalitphan Kla Si Bun Rueang”
- (2) ให้ระบุชื่อผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการ สถานที่ผลิตหรือจัดจำหน่าย หรือข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น วันที่ผลิต เบอร์โทรศัพท์ติดต่อ เป็นต้น เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภค และสามารถตรวจสอบย้อนกลับได้

3. ความสัมพันธ์ระหว่างสินค้ากับแหล่งภูมิศาสตร์

ลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศ

จังหวัดหนองบัวลำภู มีพื้นที่โดยทั่วไปเป็นที่ราบสูงเนินเขา บางส่วนเป็นพื้นที่ลูกคลื่นลอนตื้นถึงลอนลึก มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 200 เมตร ทางตอนบนของจังหวัดหนองบัวลำภูเป็นพื้นที่เขาสูง แล้วลาดไปทางใต้และทิศตะวันออก พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นดินปนทราย บางบริเวณมีพื้นที่ลุ่มต่ำอยู่ใกล้กับแหล่งน้ำธรรมชาติต่าง ๆ เช่น ลำน้ำพะเนียง ลำน้ำพวย ลำน้ำพอง ลำน้ำมอ ลักษณะภูมิอากาศขึ้นอยู่กับอิทธิพลของลมมรสุมที่พัดประจำฤดูกาล 2 ชนิด คือ มรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งพัดพามวลอากาศเย็นและแห้งจากประเทศจีนเข้าปกคลุม ในช่วงเดือนตุลาคมถึงเดือนกุมภาพันธ์ ซึ่งอยู่ในช่วงฤดูหนาวของประเทศไทย ทำให้มีอากาศหนาวเย็น และได้รับลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ที่พัดพามวลอากาศชื้นมาจากทะเลและมหาสมุทรเข้าปกคลุมในช่วงฤดูฝน ประมาณกลางเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม ทำให้มีฝนตกชุกจากลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศดังกล่าว และการผลิตเป็นเส้นคล้ายส่งผลต่อการเจริญเติบโตของต้นกล้า โดยเฉพาะพื้นที่ดินร่วนปนทรายที่มีความอึดตัวสูง ทำให้ต้นกล้าในพื้นที่ อำเภอสรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู เจริญเติบโตได้ดี มีลำต้นสูง ใหญ่แข็งแรง อวบสมบูรณ์ และการผลิตเป็นเส้นคล้ายส่งผลให้เส้นคล้ายของอำเภอสรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู มีลักษณะเส้นเล็ก เรียบแบน มีความเหนียวและยืดหยุ่นแข็งแรง คงทน ไม่เปื่อยง่าย มีความมันวาวเป็นธรรมชาติ จึงเหมาะสำหรับนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์คล้ายศรีบุญเรือง เช่น กระจับข้าว ตะกร้า กระเป๋่า เป็นต้น

ประวัติความเป็นมา

ชาวบ้านในพื้นที่อำเภอสรีบุญเรือง เป็นสังคมที่อยู่อย่างเรียบง่าย ทำอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก ใช้เวลาว่างหลังจาก ทำนา ทำสวน ทำไร่ ได้รวมกลุ่มกัน ทำเครื่องจักสานจากไม้เป็นภาชนะเครื่องใช้ในครัวเรือน เช่น กระจับข้าว กระจาด หวด ผาชี ลอบ โซ ตุ่ม สุ่ม เป็นต้น แต่เนื่องจากไม้มีอายุการใช้งานน้อยและมักจะเกิดมอดส่งผลให้ผลิตภัณฑ์เสียหาย ชาวบ้านจึงเริ่มมีการนำคล้ามาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์จักสานต่าง ๆ ซึ่งแต่เดิมต้นคล้านำมาทำเป็นเชือกใช้มัดสิ่งของต่าง ๆ เพราะมีความเหนียว ยืดหยุ่นได้ และมีความคงทนต่อสภาพอากาศ ต่อมาชาวบ้านเริ่มนำคล้ามาจักสานเป็นภาชนะเครื่องใช้ในครัวเรือนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ด้วยมีคุณสมบัติที่ดี เครื่องจักสานที่ได้จะมีความมันวาว ไม่เกิดมอด หากเป็นกระจับข้าว จะเก็บรักษาคุณภาพของข้าวเหนียว ทำให้ไม่แห้ง

เมื่อปี พ.ศ. 2520 ได้ริเริ่มการก่อตั้งกลุ่มจักสานกระจับข้าวจากต้นคล้า โดยชาวบ้านบุงแก้ว หมู่ที่ 5 ตำบลหนองบัวใต้ อำเภอสรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยมีการนำต้นคล้าที่ขึ้นอยู่ในท้องถิ่นมาทำการจักสาน เป็นงานหัตถกรรมที่สืบทอดกันมากกว่า 40 ปี ซึ่งแหล่งผลิต ผลิตภัณฑ์จักสานคล้าศรีบุญเรือง ที่มีชื่อเสียงที่สุด อยู่ที่บ้านนาฝาย บ้านจอมทอง และบ้านห้วยฮวก ซึ่งผลิตภัณฑ์จนถึงปัจจุบันมีความละเอียดสูง เส้นตอกสม่ำเสมอ มีความแน่นในตัวจากภูมิปัญญาของชาวบ้านมีการต่อยอดพัฒนาสินค้ามาจนถึงปัจจุบันจนผลิตภัณฑ์คล้ายศรีบุญเรือง เริ่มเป็นที่รู้จักในพื้นที่อำเภอสรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู ต่อมาเมื่อวันที่ 27 พฤศจิกายน พ.ศ. 2549 มีการก่อตั้งวิสาหกิจชุมชนกลุ่มจักสานบ้านดอนข่า มีการผลิตและจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์คล้ายศรีบุญเรือง อาทิ กระจับข้าว กระเป๋่า ตะกร้า ส่งจำหน่ายทั่วทั้งจังหวัดหนองบัวลำภู ด้วยคุณสมบัติผลิตภัณฑ์คล้ายศรีบุญเรืองที่มีความเหนียว ทนทาน แข็งแรง ยืดหยุ่นได้ จึงกลายเป็นสินค้าที่มีชื่อเสียงในจังหวัดหนองบัวลำภู

จนกระทั่ง ปี พ.ศ. 2562 ต้นกล้าในอำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู ได้รับขึ้นทะเบียน เป็นพืชศึกษา (พืชที่น่าสนใจ) โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน วิทยาลัยการอาชีพ ศรีบุญเรือง อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู กระจิบข้าวจากกล้าที่ผลิตในอำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู กลายเป็นสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ของตำบลศรีบุญเรือง

ต่อมา เมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2565 ผลิตภัณฑ์กล้าศรีบุญเรือง ได้เผยแพร่ออกอากาศ ช่อง Thai PBS รายการทุกทิศทั่วไทย ตอน อาชีพทั่วไทย ปลุกและแปรรูปต้นกล้าในพื้นที่อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู ทำให้ผลิตภัณฑ์กล้าศรีบุญเรืองกลายเป็นที่รู้จักในวงกว้างมากขึ้น

4. ขอบเขตที่ตั้งแหล่งภูมิศาสตร์

ขอบเขตพื้นที่การผลิตผลิตภัณฑ์กล้าศรีบุญเรือง ครอบคลุมพื้นที่อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู

5. การพิสูจน์แหล่งกำเนิด

- (1) ผลิตภัณฑ์กล้าศรีบุญเรือง ต้องผลิตในเขตพื้นที่ที่กำหนด และตามกระบวนการผลิตข้างต้น
- (2) กระบวนการผลิตจะต้องผ่านการควบคุมตรวจสอบ คือ มีการขึ้นทะเบียนสมาชิกผู้ผลิต และผู้ประกอบการค้าผลิตภัณฑ์กล้าศรีบุญเรือง รวมทั้งต้องมีเอกสารกำกับเพื่อการตรวจสอบย้อนกลับได้

6. เงื่อนไขที่นายทะเบียนกำหนดตามมาตรา 15

- (1) ให้มีการจัดทำทะเบียนสมาชิกผู้ผลิตและผู้ประกอบการค้า ที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ผลิตภัณฑ์ กล้าศรีบุญเรือง
- (2) ผู้ขอขึ้นทะเบียนสมาชิกผู้ผลิตและผู้ประกอบการค้า จะต้องปฏิบัติตามคู่มือการปฏิบัติงานสำหรับ สมาชิกผู้ขอใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ผลิตภัณฑ์กล้าศรีบุญเรือง และดำเนินการตามแผนการควบคุมตรวจสอบ ทั้งกระบวนการผลิตในระดับผู้ผลิตและระดับจังหวัด

แผนที่แสดงแหล่งภูมิศาสตร์
ผลิตภัณฑ์คล้ายศรีบุญเรือง

ขอบเขตการผลิต ผลิตภัณฑ์คล้ายศรีบุญเรือง ครอบคลุมพื้นที่ อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู